

Визначення видів рефлексії у наукових джерелах

Podkorytova L. O. The determination of reflection forms in scientific sources / L. O. Podkorytova // Problems of Modern Psychology : Collection of research papers of Kamianets-Podilskyi Ivan Ohienko National University, G.S. Kostiuk Institute of Psychology at the National Academy of Pedagogical Science of Ukraine / scientific editing by S.D. Maksymenko, L.A. Onufrieva. – Issue 37. – Kamianets-Podilskyi : Aksioma, 2017. – P. 343–358.

L. O. Podkorytova. The determination of reflection forms in scientific sources. The article presents some forms of reflection described in different scientific sources. Some correlations between these forms are presented in the article as well. According to the theoretical analysis of different scientific works a great number of different forms of reflection have been determined. They are presented as separate forms as well as classifications and structures.

Some forms of reflection have been reviewed: communicative, positive and negative reflection (by I. Semenov, S. Stepanov); situational (actual), retrospective and perspective reflection (by A. Karpov); group reflection (by L. Naidionova); patriotic reflection (by N. Mykhalchenko); existential reflection; intellectual reflection; personal reflection; interpersonal reflection; pedagogical reflection; sanogenic reflection; methodical reflection; methodological reflection.

Some criteria for classification of reflection forms have been introduced: characteristics of emotional feelings which accompanied purposeful contemplations of a person (positive and negative reflection); time principle (situational (actual), retrospective and perspective reflection); the content of reflection (intellectual, personal, social, interpersonal reflection); the object of reflection (existential, sanogenic reflection, methodical reflection etc.); professional activity during which reflection takes place (for example, pedagogical).

Some gender type relationships and relationship of content proximity between different forms of reflection have been reviewed. On their basis the three levels scheme of reflection forms combining different forms of reflection at integrative, substance and object levels have been introduced.

It is assumed that professional reflection can include other forms of reflection depending on an activity which it takes place in. For example, the reflection of socio-economic sphere specialist includes intellectual, personal, social reflections and their forms.

Key words: reflection, intellectual reflection, personal reflection, social reflection, interpersonal reflection, communicative reflection, positive reflection, negative reflection, retrospective reflection, perspective reflection, group reflection, patriotic reflection, existential reflection, pedagogical reflection, sanogenic reflection, methodical reflection, methodological reflection; professional reflection.

Л. О. Подкоритова. Визначення видів рефлексії у наукових джерелах. У статті розглянуто низку видів рефлексії, які представлені у наукових джерелах, а також виявлено зв'язки між цими різновидами рефлексії.

На основі теоретичного аналізу наукових праць виявлено значну кількість видів рефлексії, що представлені як окремо (саногенна рефлексія, духовна рефлексія, екзистенційна рефлексія, методична рефлексія, педагогічна рефлексія тощо), так і у формі класифікацій і структур (наприклад, А. Карпов, Л. Найдьонова, І. Семенов і С. Степанов).

Розглянуто такі види рефлексії, як: комунікативна, позитивна і негативна (за І. Семеновим, С. Степановим); ситуативна (актуальна), ретроспективна та перспективна (за А. Карповим); групова (за Л. Найдьоновою); патріотична (за Н. Михальченко); екзистенційна (за А. Бодальовим); інтелектуальна; особистісна; соціальна; міжперсональна; педагогічна; саногенна; методична; методологічна рефлексії.

Запропоновано такі критерії для класифікації видів рефлексії: характеристики емоційних переживань, які супроводжують цілеспрямовані роздуми людини (за І. Семеновим, С. Степановим); часовий принцип (за А. Карповим); об'єкт рефлексії; зміст рефлексії; професійна діяльність, у контексті якої відбувається рефлексія.

Розглянуто окремі родовидові відношення та відношення змістової близькості між різними видами рефлексії. На їх основі запропоновано трирівневу схему видів рефлексії, яка об'єднує види рефлексії на інтегративному, змістовому й об'єктному рівнях.

Припущено, що професійна рефлексія може включати інші види рефлексії, залежно від діяльності, у якій вона здійснюється, зокрема, професійна рефлексія фахівців соціономічної сфери включає і соціальну, й особистісну, й інтелектуальну рефлексії та їх різновиди.

Ключові слова: рефлексія, інтелектуальна рефлексія, особистісна рефлексія, соціальна рефлексія, комунікативна рефлексія, позитивна рефлексія, негативна рефлексія, ситуативна рефлексія, ретроспективна рефлексія, перспективна рефлексія, групова рефлексія, патріотична рефлексія, екзистенційна рефлексія, педагогічна рефлексія, саногенна рефлексія, методична рефлексія, методологічна рефлексія, професійна рефлексія.

Л. А. Подкорытова. Определение видов рефлексии в научных источниках. В статье рассмотрен ряд видов рефлексии, которые представлены в научных источниках, а также определены связи между этими видами рефлексии.

На основе теоретического анализа научных трудов найдено значительное число видов рефлексии, которые представлены как частным образом (саногенная рефлексия, духовная рефлексия, экзистенциальная рефлексия, методическая рефлексия, педагогическая рефлексия и т.д.), так и в форме классификаций и структур (например, А. Карпов, Л. Найдёнова, И. Семенов и С. Степанов).

Рассмотрены такие виды рефлексии, как: коммуникативная, позитивная и негативная (И. Семёнов, С. Степанов); ситуативная (актуальная), ретроспективная и перспективная (А. Карпов); групповая (Л. Найдёнова); патриотическая (Н. Михальченко); экзистенциальная (О. Бодалёв); интеллектуальная; личностная; социальная; междуличностная; экзистенциальная; саногенная; методическая; методологическая рефлексии.

Предложены такие критерии для классификации видов рефлексии: характеристики эмоциональных переживаний, которые сопровождают целенаправленные размышления человека (И. Семенов, С. Степанов); временной принцип (А. Карпов); объект рефлексии; содержание рефлексии; профессиональная деятельность, в контексте которой происходит рефлексия.

Рассмотрены отдельные родовидовые отношения и отношения со-держательной близости между разными видами рефлексии. На их основе предложено трёхуровневую схему видов рефлексии, которая объединяет виды рефлексии на интегративном, содержательном и объектном уровнях.

Предположено, что профессиональная рефлексия может включать другие виды рефлексии, в зависимости от вида деятельности, в которой она совершается, в частности профессиональная рефлексия специалистов социомической сферы включает и социальную, и личностную, и интеллектуальную рефлексии и их виды.

Ключевые слова: рефлексия, интеллектуальная рефлексия, личностная рефлексия, социальная рефлексия, коммуникативная рефлексия, позитивная рефлексия, негативная рефлексия, ситуативная рефлексия, ретроспективная рефлексия, перспективная рефлексия, групповая рефлексия, патриотическая рефлексия, экзистенциальная рефлексия, междуличностная рефлексия, педагогическая рефлексия, саногенная рефлексия, методическая рефлексия, методологическая рефлексия.

Ви можете ознайомитися з текстом статті за посиланням

<http://problemps.kpnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/58/2018/01/37-29.pdf>

Список використаних джерел

1. Боришевський М. Й. Особистість у вимірах самосвідомості: монографія / М. Й. Боришевський. – Суми : Видавничий будинок «Еллада», 2012. – 608 с.
2. Гріньова О. М. Психологічні особливості екзистенційної рефлексії в майбутніх педагогів на ранніх етапах професійної підготовки / О. М. Гріньова // Науковий вісник Херсонського державного університету : зб. наук. праць. – Серія «Психологічні науки». – Вип. 4. – 2016. – С. 99–104.
3. Іващенко А. І. Поняття «професійна рефлексія» та її значущість у практичній діяльності майбутнього психолога [Електронний ресурс] / А. І. Іващенко // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету ім. Т. Г. Шевченка. – № 128. – 2015. – С. 116–120. – Режим доступу : http://visnyk.chnpu.edu.ua/?wpfb_dl=2457. – Назва з екрану.
4. Карпов А. В. Психология рефлексии / А. В. Карпов, И. М. Ски- тьева. – Ярославль : Аверс Пресс, 2002. – 303 с.

5. Кулешова О. В. Проблема розвитку методологічної рефлексії у студентів педагогічних спеціальностей / О. В. Кулешова // Матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Формування професіоналізму майбутнього фахівця в контексті вимог Болонського процесу». (Одеса, 22-23 травня, 2008р.) – Одеса: ОНУ імені І.І. Мечнікова, 2008. – С. 32–35.

6. Курлат А. М. Педагогическая рефлексия как компонент подготовки будущего педагога к реализации преемственности дошкольного и начального школьного образования / А. М. Курлат // Матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Формування професіоналізму майбутнього фахівця в контексті вимог Болонського процесу» (Одеса, 22-23 травня, 2008 р.). – Одеса : ОНУ імені І.І. Мечнікова, 2008. – С. 157–158.

7. Лосієвська О. Г. Тренінг інтелектуальної, особистісної та соціальної рефлексії як засіб профілактики суїцидальних тенденцій у підлітків / О. Г. Лосієвська // Теоретичні і прикладні проблеми психології : зб. наук. пр. – Луганськ : Видавництво СНУ ім. В.Даля. – 2005. – № 3 (11). – С. 167–172.

8. Михальченко Н. В. Модель патріотичної рефлексії особистості / Н. В. Михальченко // Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського. Серія : Психологічні науки : зб. наук. пр. – Вип. 2.12 (103). – 2012. – С. 124–128. – [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://mdu.edu.ua/spaw2/uploads/files/25_20.pdf

9. Найдюнова Л. М. Групова рефлексія як механізм реконструкції соціальних настановлень [Текст] : дис. ... канд. психол. наук : 19.00.05 / Любов Михайлівна Найдюнова; Нац. акад. пед. наук України, Ін-т психології ім. Г. С. Костюка. – К., 2014. – 246 с.

10. Найдюнова Л. «Як працює рефлексія?», або Дискурсивні функції рефлексивного капіталу / Л. Найдюнова // Науковий журнал «Психологічні перспективи». Спеціальний випуск «Психологія професійної діяльності працівників соціальної сфери». – 2012. – С. 167–174.

11. Носко Л. А. Методологія поняття рефлексії як психолого-педагогічної категорії / Л. А. Носко // Проблеми сучасної психології : збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України / за ред. С.Д. Максименка, Л.А. Онуфрієвої. – Вип. 28. – Кам'янець-Подільський : Аксіома, 2015. – С. 354–364. – [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://problemps.kpnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/58/2016/03/28-31.pdf>. – Назва з екрану

12. Подкоритова Л. О. Дослідження рівня рефлексії майбутніх фахівців соціономічної сфери / Л.О.Подкоритова // Науковий вісник Херсонського державного університету : зб. наук. пр. – Серія «Психологічні науки». – Вип. 3. – Т. 1. – 2016. – С. 80–84.

13. Радчук Г.К. Вектори методологічної рефлексії психологічної практики / Г. К. Радчук // Проблеми загальної та педагогічної психології : зб. наук. пр. Інституту психології ім. Г. С. Костюка АПН України / за ред. Максименка С. Д. – Т. VII. – Вип. 3. – К., 2005. – С. 268–275.

14. Семенов И. Н. Проблемы психологического изучения рефлексии и творчества / И. Н. Семенов, С. Ю. Степанов // Вопросы психологии, 1983. – №5 – С. 162 – 164.

15. Рефлексивно-организационные аспекты формирования мышления личности в образовании и управлении / И. Н. Семенов, Г. И. Давыдова, Т.Г. Болдина и др. – М. : ИРПТиГО, 2003. – 345 с.

16. Український Я. І. Рефлексія як засіб саморозвитку особистості / Я. І. Український, М. І. Штокалев // Вісник Київського університету ім. Т. Шевченка : Соціологія, психологія, педагогіка. – 1999. – Вип. 7. – С. 24–27.

17. Ярош Н. С. Вплив саногенної рефлексії на стрес-долаючу поведінку особистості / Н. С. Ярош // Проблеми сучасної психології : збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України / За ред. С.Д. Максименка, Л.А. Онуфрієвої. – Вип. 34. – Кам'янець- Подільський : Аксіома, 2016. – С. 651–662.

© Л. О. Подкоритова